

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

17

Κωνσταντίνω Γ. Πιτσάκη
Μνήμης χάριν

Επιμέλεια

Μαρία Γιούνη & Λυδία Παπαρρήγα-Αρτεμιάδη

ΑΘΗΝΑ 2023

Έφορευτική Έπιτροπή Κ.Ε.Ι.Ε.Δ.

Τακτικά μέλη: Απόστολος Σ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ (Πρόεδρος), Μιχαήλ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ (Έπότηης),

Έμμανουήλ Ι. ΡΟΥΚΟΥΝΑΣ, Άννα ΜΠΕΝΑΚΗ-ΨΑΡΟΥΔΑ, Προκόπιος ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ

Άναπληρωματικό μέλος: Στέφανος Δ. ΗΜΕΛΛΟΣ

Διευθύνουσα Κ.Ε.Ι.Ε.Δ.

Λυδία ΠΑΠΑΡΡΗΓΑ-ΑΡΤΕΜΙΑΔΗ, Διευθύντρια Έρευνών

Η διόρθωση τών τυπογραφικών δοκιμίων έγινε από τούς συγγραφείς τών κειμένων.

© Άκαδημία Άθηνών.

Κέντρο Έρεύνης τής Ιστορίας
τοῦ Έλληνικοῦ Δικαίου.

Άναγνωστοπούλου 14 – 10 673 Άθήνα.

Τηλ. 210-3664607, 210-3664627-629,
210-3664623, 210-3664673.

Academy of Athens.

Research Centre for the History
of Greek Law.

14, Anagnostopoulou str. – 10 673 Athens.

Tel. 210-3664607, 210-3664627-629,
210-3664623, 210-3664673.

e-mail: keied@academyofathens.gr

ISSN 1790-1006

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
17

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

17

*

ACADEMY OF ATHENS
RESEARCH CENTRE FOR THE HISTORY OF GREEK LAW
CONTRIBUTIONS TO LEGAL HISTORY

17

Ο τόμος

Κωνσταντίνω Γ. Πιτσάκη

Μνήμης χάριν

εκδίδεται

από την Ακαδημία Αθηνών

με τη συγχρηματοδότηση

της Εταιρείας Αξιοποίησης
και Διαχείρισης Περιουσίας
Δημοκριτείου Πανεπιστημίου
Θράκης

της Ελληνικής Εταιρείας
Ιστορίας Δικαίου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μαρία ΓΙΟΥΝΗ Προλεγόμενα	XIII-XVI
ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Γ. ΠΙΤΣΑΚΗ (επιμ. Δάφνη ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ, Μάριος Θ. ΤΑΝΤΑΛΟΣ)	XVII-XL
Ιωάννης-Νικόλαος ΑΝΤΩΝΙΟΥ Η εξωτερική πολιτική των Αθηνών μέσω της χορήγησης της Αθηναϊκής πολιτείας στην περιοχή της Μακεδονίας και της Θράκης	1-10
Δημήτρης Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ Για τὸ λανθάνον νομικὸ χειρόγραφο τῆς μονῆς Γωνιάς Κισάμου Κρήτης	11-16
Ηλίας Ν. ΑΡΝΑΟΥΤΟΓΛΟΥ Επίσκεψις Πανδεκτῶν 47.22.4. Το ελληνικό απόσπασμα	17-46
Μανόλης Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ Η αρχιερατική διακονία του Μητροπολίτη Σάμου και Ικαρίας Κωνσταντίνου Βοντζαλίδη κατά την περίοδο της Ηγεμονίας της Σάμου (1903 – 1912)	47-68
Γεώργιος ΒΕΛΕΝΗΣ Ο ζωγράφος των Αίνων στον Άγιο Νικόλαο της Βίτσας	69-82
Thomas Ernst VAN BOCHOVE Fish or Pitch? On the role of B. 2,2,15,1 in the constitution of the text of D. 50,16,17,1	83-92
Kalliopi (Kelly) A. BOURDARA An overview of public Byzantine law	93-106
Χαράλαμπος ΓΑΣΠΑΡΗΣ Η έξωση μισθωτή από κατοικία στη μεσαιωνική Κρήτη (14 ^{ος} αι.)	107-116
Μαρία ΓΕΡΟΥΛΥΜΑΤΟΥ Ὁ Κάλλιστος Λέρου καὶ ἡ μονὴ Πάτμου (δεύτερο μισὸ 16 ^{ου} αἰ.)	117-126
Μαρία Σ. ΓΙΟΥΝΗ Πολυτέλεια, μέτρο και πολιτική αρετή στην ελληνική αρχαιότητα	127-148
Ανδρέας ΓΚΟΥΤΖΙΟΥΚΩΣΤΑΣ Η σημασία του ρήματος στρατοπεδεύω/ομαι στην Ιστορία του Θεοφύλακτου Σιμοκάττη	149-154

ACADEMY OF ATHENS

RESEARCH CENTRE FOR THE HISTORY OF GREEK LAW
CONTRIBUTIONS TO LEGAL HISTORY

17

Constantinos G. Pitsakis
In Memoriam

Editors

Maria Youni & Lydia Paparriga-Artemiadi

ATHENS 2023

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

17

Κωνσταντίνω Γ. Πιτσάκη
Μνήμης χάριν

Επιμέλεια

Μαρία Γιούνη & Λυδία Παπαρρήγα-Αρτεμιάδη

ΑΘΗΝΑ 2023

Εvangelos CHRYSOS The principle of Pentarchy at the eighth Ecumenical Council(s) (869-70 and 879-80)	155-170
Athanasios A. DELIOS <i>Δίκη ἀπορρήσεως</i> in classical Athens	171-180
Αθηνά ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ Ενδύματα, εδέσματα και luxuria: η ρωμαϊκή νομοθεσία για την πολυτέλεια	181-196
Κώστας Γ. ΔΙΚΑΙΟΣ Κοινωνική προστασία και αρωγή στο Βυζάντιο ως σχέση Πολιτείας – Εκκλησίας την περίοδο των Κομνηνών	197-210
Δημήτρης ΚΑΡΑΜΠΕΛΑΣ Ο Επίκτητος στο δικαστήριο	211-226
Βασίλειος ΚΑΤΣΑΡΟΣ <i>Περί γυναικός... ἀλήπτω και πονηρῶ συζυγείσης ἀνδρί.</i> Μια υπόθεση εξαπάτησης συζύγου στα τέλη του 13 ^{ου} αιώνα	227-234
Πολύμνια ΚΑΤΣΩΝΗ Από το πρόστιμο στον φόρο. Μια αμφισβητούμενη εξελικτική πορεία	235-244
Βασίλειος-Αλέξανδρος ΚΟΛΛΙΑΣ Κανόνες δικαίου σχετικοί με την απονομή της δικαιοσύνης σε διακρατικές συνθήκες της μέσης Βυζαντινής περιόδου (11 ^{ος} -12 ^{ος} αι.)	245-264
Δημήτρης ΛΕΤΣΙΟΣ Τα Παραρτήματα του <i>Νόμου Ροδίων</i> : Σύγκριση με τον κορμό της συλλογής, σχολιασμός του περιεχομένου	265-278
Διονυσία ΜΙΣΙΟΥ “Πατρίκιε, μεγάλην κήλην έχεις”. Ένα επεισόδιο βυζαντινού μιμοθεάτρου επί Ιουστινιανού Α΄	279-284
Αστέριος Αθ. ΜΠΟΥΖΙΑΣ Εθνεγεργασία και συνταγματισμός στην χερσόνησο του Αίμου: Οι εμπειρίες της Ελλάδας και της Σερβίας σε συγκριτική θεώρηση (1804-1834)	285-290
Γεώργιος Π. ΝΑΚΟΣ Αξιολόγηση της <i>εξαίρεσεως</i> των κληροδοτημάτων του νομού Ιωαννίνων από τον ρυθμιστικό νόμο 2508/1920 των Ορθόδοξων Χριστιανικών Κοινοτήτων της Τουρκοκρατίας	291-304
Βασιλική ΝΕΡΑΝΤΖΗ-ΒΑΡΜΑΖΗ «Τούτω τῷ ἔτει τὴν πρὸς Ἀβιμέλεχ εἰρήνην Ἰουστινιανός ἐξ ἀνοίας ἔλυσεν»	305-310

Μάχη ΠΑΪΖΗ-ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ Γάμοι, κωλύματα και οι «κατ' οικονομίαν» ρυθμίσεις τους μετά την Άλωση	311-320
Ιωάννης Κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗΣ Ο θεσμός της Γερουσίας στο Σύνταγμα του 1844. Συγκριτική παρουσίαση	321-344
Καλλιρρόη Δ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ Η “πρόωρη” μελλοντική ζημία	345-360
Πολυξένη (Πωλίνα) ΑΛΕΞ. ΠΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ Δίκη βλάβης: Ένα δικονομικό εργαλείο με ευρύτατη εφαρμογή για αδικήματα οικονομικής φύσεως στο δίκαιο της αρχαίας Αθήνας	361-380
Ελευθερία ΣΠ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ Πληροφορίες για «αυτές» στη συλλογή του Ιουλιανού Ασκαλωνίτη	381-390
Γρηγόριος ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ Μετρικές και κριτικές παρατηρήσεις με αφορμή τον Κανόνα της εορτής του Ευαγγελισμού	391-400
Γρηγόριος Δ. ΠΑΠΑΘΩΜΑΣ Αντιστοιχίσεις «Πρωτείου και Συνοδικότητας» στην Α΄ Εκκλησιασκή χιλιετία και στην Β΄ Ρωμαιοκαθολική χιλιετία. “Primus inter Pares”?	401-410
Καλλιόπη ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Έγκλημα στην Αππία οδό: Παράμετροι ποινικής δικαιοσύνης στην αρχαία Ρώμη, με αφορμή τον λόγο του Κικέρωνα <i>pro Milone</i>	411-428
Λυδία ΠΑΠΑΡΡΗΓΑ-ΑΡΤΕΜΙΑΔΗ Προσπάθειες ανίχνευσης της “προοδευτικής” συμπλήρωσης του δικαίου. Στοιχεία από τις ερμηνευτικές προσεγγίσεις των βυζαντινών σχολιαστών	429-456
Μαγδαληνή ΠΑΡΧΑΡΙΔΟΥ Εξαπτέρυγο από τον ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου στην Κούπα Παιονίας	457-462
Δάφνη Χ. ΠΕΝΝΑ Ναυάγια, Βυζαντινά χρυσόβουλλα και Παπαδιαμάντης	463-470
Stavros PERENTIDIS <i>Précisions sur la datation de la Synopsis minor</i>	471-478
Έφη ΡΑΓΙΑ Μία παροικιακή υπόσταση στο χωριό της Μάνταιας Σμύρνης: οι Πλανίτες, οι προνοιάριοι και η μονή Θεοτόκου Λεμβιώτισσας	479-496
Γιώργος Ε. ΡΟΔΟΛΑΚΗΣ «Η τριαύτη κακίστη συνήθεια». Αγώνες για την κατάργηση ενός εθίμου στη Σκόπελο, αρχές του 19 ^{ου} αιώνα	497-508

Srdan ŠARKIĆ Concept of crime in Serbian mediaeval law (Concerning the Influence of Byzantine Law)	509-516
Παρασκευάς (Πάρις) Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ <i>Prudentia Juris</i> . Η συμβολή των νομομαθών του Μεσαίωνα στην καλλιέργεια της νομικής επιστήμης στη Δυτική Ευρώπη (<i>Glossatores - Commentatores</i>) . . .	517-530
Bernard H. STOLTE The Patriarch and the Law: Nomos and Kanon in Eisagogè 3.9	531-538
Eva Maria SYNEK <i>Porfirije, 46. Serbischer Patriarch</i> . Einige Anmerkungen zur Zählung der serbischen Patriarchen aus rechtshistorischer Sicht	539-550
Μάριος Θ. ΤΑΝΤΑΛΟΣ Εξακριβώνοντας και χρονολογώντας. Παρατηρήσεις στο νομικό έργο που αποδίδεται στον Μιχαήλ Ψελλό	551-560
Ιωάννης Ε. ΤΖΑΜΤΖΗΣ Επισημάνσεις στο θέμα της Καρχηδονιακής στρατηγίας	561-574
Μαρία ΤΖΙΑΤΖΗ Το ποίημα του Μιχαήλ Χωνιάτη «Εἰς ὄν κατώκει βραχύτατον οἰκίσκον» . . .	575-584
Παναγιώτα ΤΖΙΒΑΡΑ Το κερκυραϊκό κολλέγιο των δικολάβων στην όψιμη βενετοκρατία και η μεταρρύθμιση που δεν έγινε	585-602
Δημήτριος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ Άγια Σοφία και Μεσοπεντηκοστή. Παρεμβάσεις αρχαιολογικές	603-612
Νίκος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ Άλληλογραφώντας με τὸν Κ. Γ. Πιτσάκη γιὰ τὸν Παπαδιαμάντη	613-620
Panagiotis K. TSOUKAS Von der “Pandektistik” zur “Telologie”. Die Erneuerung der juristischen Auslegungsmethode in Griechenland (1906-1932)	621-624
Ιωάννης ΧΑΤΖΑΚΗΣ Θεραπεύοντας τη νομική απόρριψη με τον κοινωνικό ρεαλισμό: Παλλακίδες και φυσικά τέκνα στην Νάξο του 17 ^{ου} αιώνα. Παρατηρήσεις με αφορμή ένα ανέκδοτο έγγραφο	625-642
Ευάγγελος ΧΕΚΙΜΟΓΛΟΥ Νομικοί κανόνες σχετικοί με τη «διαχείριση» των εβραιοκτήτων επιχειρήσεων της Θεσσαλονίκης (1943)	643-666
ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	667-669